

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишње 1 фор.; за Србију 2½ дин.
Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ПЛАМЕН СЕ ГАСИ. . .

Пламен се гаси. . .

Стишавају се бурни таласи
У души мојој настаје мир.
У место огња студен се жури,
Да јадно срце у понор сјури.
Где неће доћи с огњем у додир
Где студен влада, где љубави нема,
Где се искри божјој црна рака спрема.

Пламен се гаси. . . .

Ал залуд туга, очајни таласи,
Кад немам тебе да потетицеш плам.
Јарку ми љубав хладно одбила си.

На Преображење.

Сад јадно срце где ће да се скраси?

Љубави страсне већ је срушен храм. . .
Стишавају се бурни таласи,
Пламен се гаси.

Пламен се гаси. . .

Но зар су за ме сузе и уздаси?
Та Србин трпи живи за свој род!
Будућност Српства плам ће потетицати:
На слојан рад нас зове Српска мати,
Да никне једном здрав и једар плод. . .
На развалинама храм се диже свети
Посвећен роду, да Косово свети.

Станко.

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ КОНГРЕС ЖЕНСКИЊА У ПАРИЗУ.

(Свршетак.)

Јуна 16. отпочета је занимљива расправа о девојачком васпитању и образовању. Овога и доцнијих дана председавали су наизменце у седницама више отличних лица, а последњој седници председавао је опет г. Јулије Симон и гђа Божелот.

Пошто је гђа Кергомард врховна надзорница малодечијих завода у Паризу изговорила своје предавање пуно полета и духовитости, отворила се живахна расправа о предмету, која је окончана у овим закључцима:

1. Конгрес жели, да се заведе обвезна настава и за малодечије школе (за децу од 2—6 године) и за децу, која су напуштена и која се лутају или просе.

2. Конгрес жели, да се оснују засебне школе за децу, која су са свога рђавог владања отпуштена или из школе истерана.

3. Мушка и женска деца до 10. годи-

не да се уче и изображавају само од женских учитељица.

4. Ученике основних школа по великим варошима, који су живели у интернату, имају се задржати у школу док не доврше своје науке као шегрти и радници па да се забављају и вежбају гимнастичким играма а у вече, да се поврате породици.

5. У сеоским школама ваља обуку скраћивати и продужавати према добу године и рада пољског, како би деца могла помагати родитељима својим у пољским пословима.

6. Као год што се школе мале деце од 2—6 године (забавишта) поверавају бризи и надзору женскиње тако и основне, више девојачке школе и у опште сви женски заводи имају се поверити бризи и надзору женскиња.

7. Интернати у основним школама

имају се укинута (у Француској су на млого места основне жен. школе поверене калуђерицама, код којих пробава деца сво време школско).

8. Потпуна једнакост у унутарњем распореду предмета и наставном плану за женску као и за мушку децу.

9. При саветовању код предпостављених власти око женског васпитања и образовања имају се и женскиње позвати да својим гласом решавају.

После изврсног говора гђе Берто славне вајарке (Bildhauerin) и председнице задруге сликарица и вајарица и говора негдашње драматске вештакиње гђе Лаурент оснивачице сиротинског дома за вештаке, а на предлог сенатора Маше примљен је закључак: да се у име признања за успех, које су постигле женскиње у школама за музику и сликарство, постављају и женскиње као учитељице на свима степенима учитељског рада.

После подне истога дана подносиле су извештај неке госпође и господа: о напредку наставе у енглеским девојачким школама и вишим заводима.

Гђа Магнисон изасланица виших девој. школа у Исланду и гђица Митшел др. медицине говориле су о вишој научној настави за женске; гђа Стопе о девојачкој настави у Шкотској; гђа Франсе Валард, председница народног госпођинског савета у здруженим американ. државама о друштвима умерености.

Даље говорише више госпођа и госпођица о школским одношајима у Холандији, о вишем довојачком образовању у Штокхолму, о човечијој храни, о заштити животиња, о упливу умерености и праведљивости при васпитању.

17. јула под председништвом г. Леона Доната одпочета је расправа о законодавству према женскињама у појединим државама где су највише учествовале Мис Лујза Стевансон из Единбурга, гђа од Бовет, г. Бајер и др. Гђа Бонер говорила је о браку и породичном праву, Мис Флоренц Балгарин о жени у Енглеској, гђа професор Резиус из Штокхолма о положају жене у Шведској, гђа од Ферер из Париза искала је право гласа за женскиње у политичним одношајима и изазвала је тим

живу дискусију, у коју се с противним мњењем умешао и председник седнице г. Донат. Гђа од Ферер мисли, да би ваљало да жене саме заступају своје право. Докле год само мушки цивилно право заступају неће се нигде интереси женскиња у достојан обзир узимати. У овом питању учествоваше најживље предлагачица и г. адвокат Бердоле потпредседник француског примирителног друштва између појединих народа. Предлагачица је искала, да се конгрес изјасни за то, да се женскињама даде политично право гласања, а г. Берделе се противио томе. Том приликом је изјавила гђица Беноат др. медицине, да човечанство донде неће уживати правду, докле се год женскињу политично право одузима. Револуција од 1789. г., говораше иста, уклонила је привилегије сталежа, али је задржала привилегије човекове над женом. Најдостојнија би светковина била те успомене, кад би потомци и жени право признали. Али покрај свег заузимања за политично право женскиња конгрес је већином гласова одбио предлог и признао је право женскиња само у теорији, јер се практично не да извести у данашњим приликама.

У продужној расправи о законодавној заштити за женске предлагано је, да се девојке у Француској од 14 година саме осуђују за своја дела у моралном погледу и да се не казне њихови заводници. Изазвало је живу дебату и питање о праву очеву над децом, и решило се на предлог г. Бердела, „да се законодавна заштитица протегне за девојке до 21. г. и да се дошле заводник има казниши и све последице сносити.“

У погледу зрелости (пунољетства) од колико година да се може удавати и женити без питања и допуштења родитељског, тражили су неки за девојке 21. годину, а за мужке 25. годину, но конгрес је решио већином гласова, да се и женски и мушки проглашују за зреле у шуме од 21. године.

У питању о праву туторства решио је конгрес једногласно: да и жене могу бити старашељке (шуроркиње) како своје тако и туђе деце и да се и њима усвоји право саветовања и решавања у иштанима сиротињским.

Решено је даље: *да се удашој жени осигура привреда, било које струке рада, и да и она има право располагања својом тековином и имањем као и човек.*

Ова се седница довршила знаменитим говором г. професора Хеманта, главног инспектора јавне наставе у Француској и т. д. којим је похвалио рад женскиња на конгресу и њихова отлична књижевна и друга научна дела, и пожелио је најбољи успех конгреском раду.

Истог дана после подне било је извештаја и предавања како да се напуштена деца у Енглеској поправе, о руској жени и њеном положају према науци, о пензионатима девојачким у француском делу Швајцарске, о девојач. пензионатима и вишем образовању у Шведској. Том приликом држала је врло занимљиво предавање гђица Попелин др. права из Брисла о једнакој одговорности и једнаком праву оца и матере у погледу васпитања деце своје, као и о ступању у брак и одређивању будућег позива деце своје, што је закон оставио само очевима у право. Она тражи у свему једнако право родитеља спрема деце своје и предлаже, да се у државама поставе за то „породични савети“ као неки судови на које би се у случају потребе породични чланови обраћали и тражили решење.

Како су у том питању поникла многа разноврсна мњења, то се и није могло доћи ни до каквог резултата, јер се сматрало за врло опасно, да се у породичним размирицама неко трећи меша.

Истог дана у вече око пола 9 сати приредио је у почаст овом конгресу г. министар јавних послова Иве Жиот у својој дивној палати сјајан дочек свима учасницима конгреса. При доласку у једну дивну дворану за концерте раздавани су програми за песме, које су француски и шпански вештачи и о свирци, које су румунски вештачи изводили. Један део друштва овог остао је у овој дворани да слуша песме и свирке, а други су у шетњи и тихом разговору пролазили остале дивно искићене и чаробно осветљене собе.

Министар је са својом господом сам дочекивао и поздрављао госте, а гђе одбор-

нице из захвалности на ову пажњу министрову, поклониле су му прекрасну корпу цвећа. Даме су биле лепо обучене и већина у свом народном оделу, те је било врло лепо видети оно разноврсно шаренило одела у оним лепо осветљеним дворанама. Као што је одело било разноврсно, тако су и разговори били разни, скоро у свима европским језицима.

После укусног и богатог закуска приредила је музичка капела један осветљен спровод (факелцуг) кроз дивну башту, која се наслања на министров дворца. Овом спроводу се придружише и многи гости. Кад се овај спровод праћен многим разновршним бенгалским ватрометцима кретао искривуданим и широким стазама ове лепе баште, није се могла ни једна гледалица уздржати а да не изјави своје усхићење.

После поноћи опростили се гости од свога милог домаћина и домаћице.

Другог дана 18. јула и. г. продужио се и уједно и довршио рад овог конгреса. Још тога дана пријавило се било 47 говорника и говорница, које са новим предлозима, које пак са извештајима. Овога дана отворио се конгрес извештајем о трговини с девојкама и о швајцарској задрузи за заштиту младих девојака, која станује у Женеви.

Занимљив је био извештај американских изасланика о американској народној женској задрузи умерености, чији чланови носе знак белог крета и броје милијуне чланица, међу којима има и 100.000 мушкараца. Оне су доказивале на примерима, да је најбоље средство за образовање ваљаних мушких карактера, кад се омладина из малена учи и навикава на умереност и самопрегоревање и кад матере таким примером предњаче.

Гђа Фишер Лете из Лондона почасна чланица друштва за мир између народа убедљивим речма ставила је у задатак женскињама, да раде на томе, да мржња и фанатизам између народности престане, јер су сви људи од Бога позвани, да буду чланови човечанске заједнице.

После овога говорила је гђица Бер о опасностима, којима су изложене девојке, што се одваже да траже места за зараду

у страним земљама. За овим је прочитан извештај о ручним радовима женскиња у Данској, поводом којим гђа бароница од Паже — заступница министарства за јавну наставу и чланица бившег француског пресудилачког одсека, амстердамске светске изложбе од 1883—1884. г. жали, што се за пресуду радова на овој париској светској изложби пису у пресудилачки одбор узеле и женске, које би, по њеном мњењу, много бољу пресуду могле дати на изложен ручни рад.

Било је извештаја и о цељи америкашког женског народног савета, о девојачком васпитању у Шпанији и положају женскиња у овој држави, и на послетку се на завршни говор г. Жирода о судбини младих девојака изрече овај закључак: „Конгрес жели, да полиција (у Паризу) за морал (Sitten-Polizei) престане по својој вољи уписивати девојке у свој тефтер и жели, да држава забрани јавне заводе, који служе неморалу“.

У 3 сата после подне састала се завршна седница, којој је председавао г. Јулије Симон и у којој је у име опроштаја држао диван говор, и метнуо на срце свима женама свију народа, да негују мир и љубав и да при васпитању деце своје избегавају фанатизам, који сеје семе раздора и мржње између појединих наро-

да. За тим се сликале од фотографа све чланице конгреса, да тако задрже што дуже ову лену успомену и онда се једна Енглескиња, једна Финладкиња и једна Немица (гђа Моргенштерновица) у име конгреса захвалиле на гостопримству, скупиле међу собом још прилоге, те у знак благодарности поделиле варошком убогом дому. Овом приликом је гђа Моргенштерновица пружиала руку Францускињи гђи Морсејеовици у знак помирења између Немачког и Француског народа, што је с одушевљењем поздрављено.

Заборабили смо навести, да је на предлог Мис May Wright Sdwal решено, да се постави један сталан интернационални женски савет, који ће ићи за тим, да се уједине све женске задруге свију народа и држава у интересу савршеније правде, бољег морала и племенитијег човечанства.

Истог дана у 9 сати у вече приредиле су Францускиње гошћама и чланицама конгреса у изложбеном павиљону за друштвену економију опроштајни састанак, где су још многе лепе мисли измењене.

Сутра дан су неке чланице посетиле у задружним кочијама поједине добротворне и просветне заводе и по том се разишле својим кућама оснажене тврдом надом на боље дане и лепшу срећу народа и човечанства.

САН И ЈАВА.

У детинству моме
Сањала сам дан,
И варљиво сјајан
Живила сам сан.

Ружичастих снова.
Шаробојни сплет,

Души мојој беше
Предивотан свет.

Сад ме учи јава
Те ја живим дан,
А са ломном душом
Лажни снивам сан.

* *

СЛИКЕ О ВАСПИТАЊУ.

НАПИСАО ДР. Е. ХАУФЕ, ПРЕВЕО Ј. КЊЕЖЕВИЋ.

III.

Ије то давно било, кад су прве заводе у Швајцарској, Паризу, па и у Италији у великом броју посећивали Руси са својом децом. Но данас

је сасвим друкчије. Пансионати су изгубили своју вредност, данас се уверило, да пансионати не могу дати толико знања и изображења, колико јавне школе, толико моралног и народносног као и породичног

васпитања, па још ако је породица спољашње и унутрашње као што треба.

Руско школство је коракнуло на боље, пансионати пропадају, политичко стање и међународносна питања су од веће важности, него пре. Руска породица се стара за васпитање свога детета, па га шаље на своје школе, или му држи дуже време кућевног учитеља; или га дају у препоручене породице у иноземство нарочито у вароши, као Дрезден, где политика није ухватила корена и разјела друштвени живот.

Истина, да се руски одношаји врло рђаво тумаче, да традиције о руским нечовечним делима за време Наполеона нису угашене, али Рус у свакој прилици остаје Рус, а нуз то је изображен и његов дух и срце. Дивни Руси и Рускиње са својом пријатношћу, својим знањем и умењем, својим слободним и друштвеним животом задобили су много у страним земљама. Изобразен Рус, који живи у иноземству, задобије првенство међу свима народностима, јер је у њему оличен слободан и друштвен живот, а то све мами.

Код отмених Руса је дечије изображење ограничено на породицу и њено васпитање. Отац се слабо брине за дете, он ради на грдној површини своје земље, или се одмара у Петрограду, у иноземству, а детету је оставио учитеља и васпитаљу. Мати се бави само надгледањем како се деца васпитају и читањем. Но често ову задаћу врши и стара дадиља, која је све и сва у руској породици, па ко би се њој противио, тај би изгубио сву породичку важност. За време васпитавања није дозвољено дете ћушити или прутом истући, ако би се ипак усудила васпитаља и овом слично учинити, то би мати са њом држала „конференцију“, на којој би изнели

главнија питања и начин васпитања па би и сама васпитаља добила коју опору. То је нова особина, да се у козачкој земљи са децом тако благо и нежно, мирно и стрпељиво поступа, што је реткост у свету.

Кад је све покривено снегом, онда се васпитава највише. У неким породицама имаде и више васпитаља, које су већином Немце. Руси имају особити дар за језике, а особито су чувени у француском језику. Породичко васпитање се састоји из наставе у вери, из говора страних језика и из читања. На школама су још слабо заступљене природне науке и техника. Ако је дете неспособно, или баш неће да слуша академије, а он се ода на војничку или економску струку. Као војнику слободан му је приступ у аристократске палате, а тај је позив често средство, да се богато ожени.

Породичан је живот лепши, но што се мисли, јер влада побожност, морал и озбиљност. Народних школа врло мало има, а том је узрок оскудица у новцу и у наставницима. Прошле године је дала држава 85,000 рубаља на подизање школа. Многа су села без школе, многе су школе без средстава. Многи опет криве свештенство, да оно смета наводном образовању, али је напротив свештенство врло заузето.

У Русији поред оскудице у реалним и техничким школама, влада још принцип да се треба класично образовати, а међутим трговина, економија и индустрија остају на старом месту.

Начин породичког васпитања и његов утисак то је претежије и од саме науке, то су основ народности, а то влада у руској породици.

З А П И С.

Вад те јад обхрва и невоља свлада,
Буди ипак човек, — не дај се, не клони!
Одржи се тако, да те крепи нада,
А воља на поштен рад нека те гони!

Манастир Шиматовач, 1889.

Утеш се!... има и страшнијих беда! —
Сећај се и моли милостивог Бога,
Па ћеш брзо доћи до лепших изгледа
И на скоро тад се опростити тога!

Из. М. Поповић.

НАШЕ ДНЕВНЕ ПОГРЕШКЕ ПРОТИВУ ЗДРАВЉА.

(Наставак.)

Али све да се баш и не лејимо и не излежавамо, има довољно и других прилика, где ми одмах, чим устанемо, здрављу наудимо. Не треба да наводим неке ситнице око наших првих потреба из јутра; да и не спомињем, како се по неки нерадо пресвлаче, него остају у ономе, у чему су спавали; како једу неумивени; како за умивање траже топлу воду; како том водом једва очи протрљају, место да се хладном добро испљускају, истару; како натежу док тесну огрлицу запуче, или обућу навуку и т. д. и т. д... доста је, ако вас сетим само на неке прилике у женским навикама, па ћете и сами рећи, да смо доиста на страпцутици. Та ту баш и јесте легло толиким болестима, и женска ложница је често прави арсенал противу природне лепоте и правилности човечјег тела, па тиме и његових обава. Не смем бити индискретан, да све кажем што знам;... нећу је издати и ако бих требао: — али ће ми боља наша половина ипак опростити, што јој морам у очи рећи, да с чуђењем гледам на те заблуде и слабости женскога пола... И још бих радо слéгао раменима, кад би женски укус тек само мало скретао с пута естетике, игијене и морала, кад се све то не би тицало среће и напретка наше деце: али кад образована жена и мати 19. века забаса у трагове дивљачких народа; кад пође уначо свима правилима естетике, игијене и морала; кад у заносу заборави и на здравље своје деце: онда то већ није безазлена слабост женскиње него нешто озбиљније; онда таку гизду и сујету не смем превидети, не смем прећутати, и морам осудити. Која од таквих жена не зна, да је сирицик, сочивица (олово), бизмут, плави камен, расток, к'на, сурма, бакам, хрмза, карабоја и т. д. затор кожи, коси, једрини и лепоти женској, а отров целоме телу нека на огледалу пажљиво прегледа лице, зубе и десни, или — ако баш не верује ни својим очима — нека упита лекара. Да се опет женска младост и лепота најбоље одржи разумном негом целог тела, а не којекаквим вештачким средствима, то нам показују глумци — дању, а исто тако и знамените речи најчувеније лепотице. Као што је познато, Нинона Деланко беше још и у својој осамдесетој години младолика и лепа. Кад су је жене питале, која су то средства, што

их је она употребљавала, да тако дуго одржи свежину и лепоту свога тела, одговорила је увек само с три речи: „вода, сунђер и сапун“... Чијој је сујети и то мало, тај већ не прима разлог и томе се уз сажаљење мора рећи да је истинита реч песникова (Његошева), која вели:

„Што би било одучити трску,
Да не чини поклон пред орканом?
Ко потоке може уставити,
Да к' сињему мору не хитају?“

Него нису само гиздаве жене, које једино греше против здравља. И смерне домаћице и добре кућанице спотичу се сваки дан о игијену и њене наредбе. — и, за чудо, баш у најлепшим својим намерама. Да им н. пр. постеље не стоје размештене — т. ј. да што пре спреме и почисте — оне их наместе још онако загрејане, чим се ко из њих дигне, место да их размештене оставе цело пре подне. У ревности својој ваљда и забораве, да на тај начин остаје у постељским хаљинама све оно испарење, што се за време спавања у њих увукло. Јамачно и не помишљају да ће то испарење цео дан ваздух у соби кварити, па — може бити — и после при спавању, сметати и шкодити. Исто тако чисте и пају, али гдегод погледамо, редовно при затвореним прозорима — само да их не ухвати промаха. Наравно да се тим начином покварени ваздух и нагомилана прашина тек само ускочепају, па да и опет у соби остану. Да се колико толико помогну, смрадове у загађеном ваздуху загушују после мирисима и к'дом (— и ако је баш женска — чувена Енглескиња Miss Nightingale — рекла, да би најбољи к'д био онај који би тако засмрдио, да би се прозори морали отворити —), а прашину што се и опет слегне по цео дан бришу. Њима, по свој прилици, не пада ни на ум, да се та прашина из човечијих плућа, кад је удише, не може избрисати, и да је баш у тој собној прашини свакојаким сумљивих клица, па и клица, од разних болести. Где је поред тога много завеса и ћилимова, ту је с прашином — наравно — још веће муке а где се најпосле сваке суботе и под риба, ту је опет и других неприлика, које шкоде здрављу. То особито вреди у зимње доба, кад се ода свуда све позатвара, да само откуд хладноћа не уђе.

Па и у другим приликама игра хладноћа

велику улогу. Баш тај страх од зиме и свежег ваздуха је наша велика махна у телесном васпитању, наводи нас на читав низ погрешака противу здравља. Као што знате, ми имамо више срестава, којима се загревамо, него таквих, којима би се могли расхладити, а и статистиком је доказано, да више људи угине од врућине, него од зиме. И ми све то превиђамо, па се топломо и грејемо баш и тада, када томе није места. Пећи обично заложимо преко мере без икаква рачуна (колико има наших кућа са термометром у соби?), па кад онда онако загрејани и знојавни изађемо на зиму, морамо прозепети. Осем тога зимње хаљине су нам обично кабасте или јако постављене — дакле тешке — а неки носе још и крзно. Чим тако претрипани мало дуже или брже ходамо, морамо се угрејати и ознојити, па тако и прозепети. Ако опет са зиме сврнемо гдегод у кућу, тешку хаљину је незгодно свлачити и облачити, па за то мало ко да не остане у њој, и ако је у соби јако наложено. Кад онда тако разгрејан изађе на поље, назеб је — наравно — готов. Гдекоји се чак ни лети не растају с лисичином шубаром и код нас још свугде влада оно погрешно мишљење, да је „боље дахтати, него дрхтати.“ Кад тако што видимо на остарелом чељадету, где је промет у телу слабији, где су сви покрети тела тиши и одмеренији, где се, дакле, мање производи телесне топлоте; онда то још некако разумемо и можемо одобрити: — али код здраве, једре младежи и живозазне деце, где су све те обаве тела друкчије, никад и никако. За њих је увек боље, кад се из мале малоће науче на зиму, а које већ забасао, те их топли, нека то чини бар онако, како ваља. Увек је саветније обући детету две, па макар и три тање и лакше горње хаљинице, него га укалупити у једну, али дебелу и тешку. Више хаљиница, једна преко друге, боље чувају од зиме, него једна, ма она била и дебља и тежа од свих оних, а и то вреди много, што се лака горња хаљина лакше и свлачи и облачи те је стога према потреби час скинемо час обучемо.

Али има родитеља, који се од назеба тако боје, да ни утопљено дете не ће пустити из куће, чим мало стегне, или чим и најмањи ветрићак духне, па и то је једна од обичних али највећих погрешака у телесном одгајивању наше деце... Шта такви родитељи тиме чине, показује ово упоређење. Да је у собама наших станова баш и најбоља вентилација н. пр. вентилација,

која за један час на једну особу даје 60 кубних метара ваздуха (а тога у нас јамачно нигде нема), опет је све то ништа према измени ваздуха у слободној атмосфери. И при највећој тишини дохвати човечје тело — кад је на отвореном пољу — за то исто време 1800 кубни метара ваздуха, а то је доиста огромна разлика. Ту велику разлику можемо ми достојно проценити тек онда, кад се сетимо, да је ваздух главна храна телу, и да баш он одржава и спроводи размену свију материја, које служе у разним појавама живота. Осем тога ваља на ум узети, да и светлост сунчаних зрака дубоко захвата у економију нашега тела, па да нам ни с тога собни ваздух не може годити. Клици ниче према светлости; лишће и врхови савијају се и испињу према јарком сунцу; цупољак отвара своја недра зори и дану, да из златних нита изатка шарену и мирисну хаљину своју; јабука заруди са оне стране, са које је целивају сунчани зраци; ми видимо, да у хладу све заостаје и закржљави; ми знамо, да тамничари изгледају као да су их „пили гује и јакрени“... па поред свега тога још се чудимо, што су нам деца тако тамна, бледа жута, подбухла, увехла и смежурана, кад их баш чувамо... Чудимо се, а не сећамо се, да је ваздух и сунце највећи пријатељ човеку — извор животу и здрављу.

Ово место нас и нехотице сећа наших шеталишта с пролећа, и наших госпођа са густим веловима на лицу, а великим штитовима у руци. Изишле у море благе светлости, пријатне топлоте и мирисне свежине, па место да се у њему купају, оне брижљиво заклањају лепоту свога лица од најнежнијег таласа ваздушног и од најтањег зрака сунчаног. И не помишљају, да је баш тиме затиру. Та лепоте не може бити без свежине, а свежине нема, где није здравља! Ведрина и свежина, чистота и здравље — то је права лепота. Златни зраци сунчани, који су извели нежност, једрину и боју руже; светлост, која је звала окитити перје, длаку, па чак и љуску животињског тела тако дивним колоритом не ће, дакле, ни лепоту женскога лица нагрдити, баш ако га мало и преплане... А зар бледа, жута увехла кожа може бити лепа; и зар она пребела прозрочна, па чисто модрикаста и мраморна лица, што их виђамо у девојака, које су — као што песма пева — „у кавезу расле“, не проричу друго нешто?... Ви, може бити, не знате тумачити те знаке, али лекар би вам могао што-шта о томе рећи. Њему така лица нису лепа. —

(Свршиће се.)

НАЈСВЕТИЈИ ГРОБ У СРБИЈИ.

У дивној околини лежи манастир Љубостиња. У једном куту, који стрменита а лепим зеленилом — шумом — обрасла брда чине, лежи бела византиска црква, коју је царица Милица зидала, а као старинско зрно бисера у кутији од смарагда, са заклопцем од плавог азура.

Онај, који му је место изабрао, имао је очевидно финог осећања за лепоту природе. И имао је нежног осећања за велики и широки утисак мира, утехе, и надежде, који на душу пада у оној лепој, мирној и опет ведрој самоћи. Ово је место могла изабрати једна душа, која је жудила за миром и спокојством, али у средини једној, у којој и плаво небо и зелене планине и бистри потоци певају славу божју. Ово је место могла изабрати само једна душа, која је била и нежна и осетљива, и опет јака и велика вером и љубављу. За лепоту овога места могла је имати осећања само једна душа, која је и сама лепа била и која је била пријемљива за велику песму, коју природа на извесним местима вечито поји у славу Бога.

И та иста душа, која је избором овога места показала своју поетичност, била је себи следствена и у поетичности имена, које је манастиру дала.

„Љубостиња“ сећа на „милостињу“, али је и већа и лепша од ње. Њен је корен у љубави, а љубав најдубље лежи у срцу човећем. Из тога бистрог извора истиче милостиња као један бистар поточић, на коме се жедни напајају. Љубав се разлива по срцима људским од оне велике кристалне реке љубави, која извире испод самог сафирног престола, са којег вечни Бог кроз светлу маглу од сунаца, звезда и светила, гледа покрете срдаца људских. Љубостиња је споменик љубави, који је царица Милица пред Богом и пред народом подигла своме мужу, кнезу Лазару; споменик, који је љубав њена подигла тузи и жалости њеној за мужем и господарем, за јунаком и мучеником народним. Љубостиња је стан уцвељене љубави, стан у који је царица Милица као калуђерица Евгенија, прикупила око себе племените жене, које на Косову изгубише очеве, мужеве или браћу. То је стан љубави, у коме су цветне баште, залеване

сузама најбољих и најплеменитијих Српкиња, којих су срца на Косову ране задобиле.

И није се могло лепше и истинитије име овој задужбини дати него име „Љубостиња“.

Јер љубав к отаџбини одвела је честита кнеза и јунаке његове на Косово; а љубав њихових жена, кћери и сестара, плела је и сузом оросила венце славе, којима се љубав к отаџбини окитила; и љубав је главна струна, која је зајечала свом Србијом, љубав која плаче, али која се кроз сузе поноси.

Колика поезија лежи у самом том имену! И какве изгледе у саму душу Миличину не отвара нам већ само ово једно име, које је она својој задужбини дала! Не треба да нас зачуђава, што је Стеван Високи песник. Као песник он је само син своје мајке, која је сваким својим делом показивала, да је срце њено пуно поетичности, јер је пуно било узвишене љубави за све, што се племенито љубити може.

Заиста је Милица и као мати, и као жена, и као кнегиња и као Српкиња, узор, који је високо стојао и у своје доба и који ће високо остати за сва времена.

Њеним врлинама народ је у својим песмама подигао диван споменик. Нема ни једне женске прилике, ни на небу, ни на земљи српској, коју би народна песма сликала као тако чисту, благородну и великодушну жену, као што је слика царице Милице. С правим поносом се пева како је мудра и верна жена своме господару, а с пуно симпатије се помињу сузе њене, које као жена и као сестра пролева. Она је прави украс нашим народним песмама о Косову. Њене појаве као и појаве мајке Југовића, преливају целу слику косовскога боја једном нежном и светлом светлошћу, која као да са неба долази.

А да је народ имао права, што јој је у своме срцу и у својој поезији дао тако лепо и одлично место, то историја својим прозаичним средствима, без струна и без гусала потврђује. И народна традиција и народна историја заједнички целивају с дубоким поштовањем њен гроб и проглашују га за најсвећенији гроб у краљевини Србији!

„Српска Реч“

Чеда Мијатовић.

ИЗ ИСТОРИЈЕ СТАКЛЕТА.

Белов часопис „Aus der Natur“ доноси (у св. 12. г. 1859.) врло занимљив чланак о стаклету из кога вадино овај исторични преглед. Историја стаклета уједно је и историја човечија. У употреби стакла огледају се верно велике епохе, у које делимо историју: стари век, средњи и нови век. Стакло је пронађено у прастаро доба и не зна се ко га је и каде пронашао. Има једна стара прича од Плинија, да су стакло случајно пронашли фенићански трговци. Ови су једном пловили по реци Белусу и носили товар соде, која се у старо време звала нитрум, те се с тога чешће са салитром у забуни пометала. Изиђоше путници ови једном на обалу, да кувају себи ручак. Не имајући каква трonoшца (сацака), да подметну под котао, узму грумење соде и подметну, пак наложе ватру. Подметнута сода се од ватре истопи и слије са песком у неку провидљиву масу, која кад се охладила а она се стврдила. Тако се случајно пронашло стакло. Но ова прича Плинијева само је скаска. То би било — по Плинију — 1000 година пре Христа, но има разлога да се верује, да је стакло далеко пре пронађено, него на 1000 год. пре Хр. Не зна се за јамачно ни којем народу имамо да захвалимо на тако важном проналаску. Није немогуће, да су га пронашли Вулканови свештеници у Теби и Мемфису. Јер мисирски свештеници беху врло вешти хемичари, а изгледа, да су Мисирци наученост од Индијанаца примили. С тога се не да на сигурно рећи, да ли су Индијанци или Мисирци стакло пронашли, али толико стоји, да су Хинези још на 2000 година пре Хр. особито вешто умели стакло да обрађују. Они су правили од стакла огледала, звона, трубе, грођје природно бојадисано и разне слике и прилике. А није ни чудо, што се стакло тако давно пронашло, јер се оно готови од песка, шљункасте киселине соде — дакле све од ствари, које су од најстаријих времена познате и употребљаване, те се лако могло случајно да дође до проналаска стакла. У древно доба се још прављаху судови од земље и лучили се метали, те се

лако могло десити, да се састало градиво за стакло у великој ватри, те да је послало стакло. Кад се узме у обзир, како су у древно доба фабрике за стакло биле већ у велико напредовале, то се мора узети да је стакло врло давно пронађено. Па и у Библији се стакло на више места спомиње. У Бех Хасану и Теби нашле су се слике на дрвеним споменицима, које показују стакларе како дувају израђујући судове од стакла; а хијероглифи на тим споменицима говоре, да су споменици ти подигнути под владоцем, који је живео још пре 3500 године пре Христово рођења. Французи дошав у околину Тебе нађоше у развалинама преостатке од бојадисаног стакла. А капетан Ханри нашао је куглицу од стакла, која имаше у промеру $\frac{3}{4}$ палца, а на којој у хијероглифима беше написано име владоца, који је живео на 1500 пре Хр. Кад су се раскопавале развалине од Ниниве нађоше се у новије доба чак и стаклена сочива. Особито Теба и Мемфис беху у старо доба славне са својих фабрика за стакло. Но обично бело не бојадисано стакло беше у оно доба одвећ ретко или га и не беше. Онда још не беше градиво тако чисто, да би се могло правити бело, безбојно стакло. Онда се од стакла највише правили судови за пиће и иначе, потварали су се корали, бисер и драго камење (рубин, смарагд, сафир, хијацинт) и у опште правили се украси. И у томе се онда достигла таква вештина, да ни данас није даље детерано у томе. Плиније, Кродот и Теофраст говоре о статуама, стубовима, па и о обелисцима од мисирског и фенићанског смарагда, који без сумње ништа друго не беше, него бојадисано стакло. На против о окнама на прозорима не беше у оно доба још ни спомена. Тога не беше ни у палатама Фараона и других силника старог доба. Него се приповеда, да су Египћани своје мртве у стакленим скрињама укопавали. Фабрике египатски допирали су у далеке крајеве света, и по источној Прусској налажаху по старим гробовима стаклене наките, те је веома чудна ствар, да је стакло у Грчкој

непознато све до времена Александра Великог. Много раније није се могло у Грчкој знати за стакло; атински посланици причаху како је на перзијском двору дивно и сјајно, те навађаху, како су онда пили из златних и стаклених пехара. И за римских времена Египћани су још дуго били највећма на гласу што се тиче фабрикације стакла. Још и цар Аврелијан захтевао је од њих, да годишњи трибут Риму имају давати у еспању од стаклета. Међутим су Римљани, освојивши Мисир, познали и фабрике стакла. Први еспап од стаклета, веле, да је дошао у Рим за време Цицерона, а и прва фабрика стакла за време Тиберија. Још за Плинијево доба беше стакло скупле него злато и сребро. Терао се велики раскош. Тако је Марко Сакур за време Помпеја дао један део позоришта у Риму шареним стаклом превући. Доцније се тако красиле собе за купање и дворане за књиге. Не само тле, него и зидови су се мраморно бојадисаним стакленим плочама превлачили. Такве су се стаклене плоче нашле и при копању у Херкулануму и Помпеји. Прозори на кунацима застирали су се мутнобелим стаклом, али иначе не беше ни на цезарским палатама стаклених прозора. Тако исто не беше у оно доба ни огледала. Ових је до душе било у будоарима отмених Римљанака, али не беху од стакла, него од углачаног сребра, и то тако великих, да се човек могао цео у њима видети. У оно доба вешто су умели правити разно бојадисане шоље, пехаре и друге судове за пиће, са узвишеним фигурама од истоцпеног стакла. Осим тога лопте, игру шах и т. д. У гробу Александра Севера нашао се диван суд од угасито азурне боје стаклета са узвишеним сликама од беле масе украшен. Преко Римљана дознали су за стакло Гали и Германи. За Плинијево доба подигнуте су фабрике за стакло у Галији и Шпанији. Но како је култура почела да опада у првом столећу хришћанског рачунања, то је и фабрикација стакла почела опадати, и тек крајем 13. века почело је прављење и обрађивање стакла поново да цвета и то на талијанскоме земљишту, али на сасвим други начин, јер су и потребе настале дру-

ге. Међутим је хришћанство дало повода новој употреби стаклета. На црквене прозоре међало се шарено стакло, да би побожност у хришћанима изазвали. Крајем 13. столећа процветала је фабрикација стакла у Млетцима; фабрике беху на полуострву Мурано, недалеко од Млетака. Дуго време беху то једине фабрике, те су радиле за целу Европу и тиме се Мљеци јако обогатише. С тога су онда стаклари били јако на цени; сваки ко се тим послом бавио добио је грађанско право у мљетачкој републици, а племићима је било допуштено, да могу узимати стакларске кћери, а наследницима је осигурано очинско право, јер иначе је било, да кад племић узме кћер каквога занатлије, онда потомство губи племство. Још и у 16. веку беху мљетачке фабрике стакла на гласу. Оне чине прелаз из старе вештине грађења стакла у модерну. Као нешто ново у обрађивању стакла код Мљечана беху огледала, која су овде прво почела да се праве. До душе она пређашња огледала од метала нису одмах изишла из моде, а и трајнија су била. Но мало по мало, па су се стаклена огледала ширила по целом свету. Мљеци су и данас на најбољем гласу са својих фабрика. Мљетачке стаклене ђињуге и данас се сматрају у ист. Африци међу Прицима као злато; па се употребљују и у место новца. У Млечицима беше школа за целу Европу. Одатле се раширила фабрикација стакла на све стране, а поглавито и најире у Чешку. Од Мљечана научише Чеси и далеко дотераше. Чешка је свој лепи глас у овоме одржала и до наших дана. Многе стране државе отимају се за вештаке из Чешке. Пређашњег столећа је аустријска влада (1752.) издала забрапу, да стаклари чешки ни пошто не смеју ићи на страну, иначе беху одређене велике каштиге. Али нити је то штогод помогло нити расписане награде од 100 дуката за онога, ко влади поткаже оне, што наговарају и врбују раденике за стране земље. Па опет не може ни једна држава да гради такво стакло као Чешка, јер је овде и материјал за то згодан. Мљетачка је влада мудро урадила што је 1275. забранила извозити песак.

У *Француској* је фабрикација стакла уведена за Лудвика XIV. Французи су шиљани у Мурано, да изуче вештину прављења стакла. Прва је фабрика дигнута 1665. у Турлавиљу код Шербурга и та је постојала све до године 1808. Главна је тежња била, да се отме од Мљетака монопол прављења огледала. А то је и испало за руком, јер је 1688. год. Аврам Тевар изумео како ваља плоче огледалске лити; пре тога су се дувале, те нису могле наравно да буду тако велике. Омање радње са стаклетом биле су и пре у Француској. Извештај о француској изложби од г. 1849. спомиње једну фабрику, која је још 1290. постојала. Она данас фабрицира само бутеље и у њој раде 200 радника. У почетку 14. века влада је француска дала право за фабрикацију стакла само племићима по рођењу. А они су и иначе уживали нека права и користи, услед чега су им породице јако обогатиле. У *Енглеској* је прва фабрика отворена 1557. и то у Лондону, где је и почетком овога века још постојала. Но има доказа, да се већ и пре тога са стаклетом радило у Енглеској. У почетку 17. века су чешки раденици околу Њу-Кастла дизали радионице за стакло, а 1673 је херцог Букингхемски и Млечане довео у земљу, да праве огледала. Већ у почетку 18. века је енглеско стакло веома опасан такмац млечачким и фран-

цуским производима. Енглеска је влада при изводу стакла опростила фабрикантима порез и још их је новцем потпомагала. У *Шотској* је добио лорд Хај под владом Јакова IV. године 1618. на 31 годину искључиво право, да стакло фабрицира за целу земљу. Године 1627. је лорд продао то право Робинзону, трговцу са халлинама, а овај га је продао вицеадмиралу за 250 фунти стерлинга. Енглези су први били, који су и у *Португалској* г. 1750. под владом Јакова V. подигли фабрику за прављење стакла. Још и г. 1846. и 47. су *Швањолци* по скупе новце вробовали раднике из Француске. У радницима је била оскудица, јер раденици су само своје синове поучавали у прављењу стакла, те их је мало било, док се није почело и другима давати поука у томе, те су за кратко време умножили се радници.

• *Шведска* је добила прву фабрику 1641. У *Сев. Америци* је прва фабрика отворена 1790. у шуми од Њу-Хемшира. А отворио ју је неки Роберт Хју (Hewes). Испочетка није ишло од руке, но кад је г. 1803. неки Немац преузео посао у Бостону и кад се држава обвезала да ће за сваку стаклену плочу дати извесну награду, онда се брзо почело напредовати тако да се и данас Бостонско стакло сматра за најбоље у Америци.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

У радничкој школи женског друштва у Београду обављен је годишњи испит 26. и 27. јуна о. г. с којим је женско друштво потпуно задовољно. У тој школи беше у почетку минуле школ. 188^{8/9}. год. уписано у I. разреду 25 ученица; у II. разр. 22, у III разр. 19 и 4 су практиковале, свега 70 ученица. За време целе године својевољно су оставиле школу 16 ученица. — 3 ученице су свршиле практику и иступиле, а 2 су отпуштене због рђавог владања. Према томе полагале су испит свега 46 ученица из сва три разреда. — 2 ученице због болести нису испит полагале и 1 својевољно хоће да понови

рад још једну годнију. — Ученице ове уче осим рада (кројење и шав белог рубља и женских халлина) још српски језик, рачун и лепо писање. За отличан успех награђене су шиваћим машинама ученице: Зорка Петровићева, Љубица Стефановићева и Стојана Ристићева.

Скупштине учитељске. Где се учитељи крећу, где се они састају и разговарају о душевном и моралном благу рода свог, ту је бољитак и напредак на путу.

Овог августа месеца беше мимо оне у Новоме Саду од јула месеца о. г. још *две* *опиште српске учитељске скупштине*, једна с ове стране у В. Кикинди а друга у Србији у Нишу,

које су претресале питања, што се односе на просвету и напредак нашег народа.

Истог месеца беше и *шреќа скупиштина* у Загребу, коју одржаше наша браћа хрватски учитељи, и с којом је била скопчана и светковина освећења и отварања хрватског учитељског дома, једног видљивог и дивног знака учитељске свести и моралне величине, коју су Хрвати на првом месту освештали 4. септем. по нов. кал. пред лицем целог славенског света. Нека им служи на дику и славу, а осталим словенским учитељима на угледни пример.

Ткалачка школа. Управа женског друштва у Београду подиже потпором београдске општине и своје владе ткалачку школу за ткање домаћег платна и српских ћилимова. Ова ће школа стојати под надзором женског друштва и важиће као огранак постојеће раденичке школе у Београду. Ово је смер врло леп, и ако се оствари биће велике користи по домаћу индустрију и по женску раденичку снагу.

У новосадској срп. вишој девојач. школи уписало се до сад 109 редовних и 5 приватних ученица, а уписивање траје још 3—4 дана, те су изгледни да ће овај број порастити; а већ и ово је до сад највећи број на оваким овоостраним нашим школама. Приметило се ове године на општу радост, да се почела наша женска деца враћати из туђих завода овом своме извору. Око 12 ученица наших прешле су ове године из страних завода у ову школу.

ЗА ДОМАЋИЦЕ

Леп за гвожђе, порцулан и т. д. Помешај пржена и ситно истучена гипска са у води раствореном гумиарабиком и тим намажи пукотине.

Живину да опростиш од вашију. За то има више начина. Узми ма којег уља (зејтина) или олаја, а можеш и обичне свињске масти, или масла (путера) па помешај у то мало соли, и онда с тим поливај кокошку где има највише вашију. Од тога ваши одмах угину. Да се не би омастили, ваља подметнути под кокошку табир, па поново сипати на живину. Неки преливају живину и водом, у којој је кувана кртола (кромпир), па и ова умори ваши, јер од клица на кртоли отрује се вода, па онда трује и ваши. Може се живина квасити и сапуницом, јер и она помаже као и уље. Нека се покваси крипа на крпом натапкају места, где има вашију. Леци се овака живина и прашком од сумпора,

којим се посипа између перја прашаоницом или се упири између перја. Требили ми пак ма којим од ових средстава ваши, нужно је, да се легало (кавез) очисти, опере јаким цеђем и намаже петролеумом сав како стоји. Никако пак не треба живину мазати петролеумом, јер се догађало, да је угинула живина од тога. После кад је седало опрано и осушено, ваља доле посути сува песка или пепела. Нека се једанпут а највише двапут то учини, па ће бити мирна живина преко целе године.

Попци у кући. Ако хоћеш да истребиш пошке из куће, а ти затвори патку онде, где они вичу, па ће их она похватати. Или ако то не може бити, а ти пронађи рупе, где се попци скривају па запуши те рупе крпом умоченом у терпетин или петролеј. Од тог задаха ће поскапати попци.

Храна у кртоли није у средини, него уз љуску као и у жити; зато не ваља љуштити кртолу пре кувања, него ју ваља кувати с љускама, па онда љуштити. Ако хоће баш ко да љушти и пре кувања, нека оструже кртолу кашиком. Ко сече и реже љуске с кртоле тај скида с ње баш најбољу храну па и кус и сласт кртолеску. Добре домаћице неће то чинити. Осим тога извлачи сила хране и сама вода у којој се кува кртола; боље би било, да се кртола кува на пари; тако и чине многе домаћице.

Јаје за јело најбоље је ровито. Тврдо кувано врло тешко сварује желудац, а најтеже се сварује печено на масти, те зато не би требало ово никад ни јести. Ровита јаја најлакше се зготове овако: Стави на трпезу или другом месту празан лонац, па успи у њега кључале воде, спусти онда јаје и остави ту док се мало не прохлади. Најбоље пак учини се то термометром. Кад је вода топла 60° (гради) R. онда спусти у таку воду јаје и остави, док термометар не скочи на 70° R.; тад су јаја најбоље ровита; онда није беланце стврднуто. Тек на 73° R. стврдне беланце, а на 76° R. стврдне и жуманце.

Цвеће у лонцу може да се поболе од киселине у земљи. Кад цвеће болује од тога, онда му почне да вене корен, струк с врха почне да жути, а по листу изађу пеге, док сав цвет не увене. Најбољи је лек, кад тако цвеће заливаш врућом водом од 40—50° R. тако да процури вода. Испрва излази ова вода чиста, а после прљава и кисела. Кад се тако земља

кроз испере, остави се лонац на топло место и цвеће онда дође к себи.

Скорупа највише да добијеш с млека: држи млеко у плитким, а не у дубоким судовима, јер у дубокима судовима не може да се дигне у вис сав скоруп. За млеко пак не ваља узимати металне судове, јер у њима ускиене млеко; нису добри ни дрвени, јер се тешко одрже чисти, а чим се на њих ухвати киселина онда се и у њима преврне млеко. Најбољи су дакле стаклени или земљани судови за млеко.

Цвеће и туткало. Заливаћа вода у коју размутити мало туткала, тако годи цвећу, да и у лошој земљи одмах набуја, буде веселје и изађе врло лепо.

Црве у саксијама да истребиш: пошто залијеш цвеће чистом водом, одмах затим прели водом исхлађеном, у којој је скувано орахова лишћа. Од те воде црви помру.

Ако има у саксији глиста, а ти поменај у воду, којом заливаш, ситно истучене слачице одмах ће глисте изићи, па их можеш похватати. У осталом глисте не шточе цвету другше, него што избуше земљу, па онда заливаћа вода брзо одиђе и с тога се цвет може да осуши.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Одело тавне боје не може се препоручити онима, који ходе око болесника, особито око болесника заразних болести, јер тавна (загасита) боја привлачи много јаче свако испарење, па наравно и оно од болесника, те тако се лакше могу пренети и болести оваким оделом. Да би се уверили о томе, ваља да оставимо 5—6 минута једну хаљину загасите или црне боје и једну хаљину светле, беле боје у соби, где се пуши, па ћемо се уверити, да она хаљина загасите боје далеко јаче удара на дувански дим и мириш од оне хаљине светле боје. Зато у таким приликама ваља носити и облачити више бело, светлије боје одело, него црно и загасите боје.

Мокри облози употребљују се данас у кућама за свако запаљење, па и за грозницу и сваку ватруштину, и помажу свуда. Многи се изговарају, да не могу да трпе хладне облоге, али тога се не треба плашити, јер облози ови не остају хладни за дуго; за 2—2 минута већ се загреју.

Облози се ови према потреби узимају већи и мањи; обично се узима ланена марама, пепкир или чаршав, замочи се у хладну воду и онда

добро исеци и обвије врат, нога, рука, прса или цело тело, ако је потреба, па се онда преко тог повије платно или гутаперха, која не пропушта влагу или се други какав сув предмет превије по облогу и тек преко тог какав вунен завој; овај ваља да је већи, те да се двапут обвије оно место или бар тако да се удеси, да се не одвије и не одкопча за једно 4—5 сати. Ово се обично ради у вече и остави се преко ноћ на човеку, па ако је потреба понавља се више дана. — Овим начином лече се људи и од неспавања, од главобоље од костобоље, старијих отока, вратобоље и т. д. Кад се облог скине, онда се сувим истре оно место.

Р А З Н О.

Краљица Наталија. Већ је сад извесно, да Краљица Наталија долази за који дан у Београд да притисне на материнске груди свога милог јединца краљевића Александра.

Црногорска кнегица Стана друга кћи црногорског кнеза Николе венчала се 16. (28.) августа у Петерхофу с принцом Лајхенбершким. Сретно им било!

Дарежљивост Ђ. В. Краља Милана. Његово Величанство Краљ Милан поконио је српској држави за ботанички врт Своје велико земљиште звано „Крајева башта“ код палилулске касарне, с тим условом, да се оно у будуће зове „Јевремовац“. Професори Велике школе били су у аудијенцији код високог добротвора, и изјавили Му своју дубоку захвалност на пажњи, коју поклања науци. — Као што дознајемо Његово Величанство Краљ Милан благоволео је у исто време приложити и 1500 динара за подизање споменика Косовским јунацима.

Задужбина бившег митрополита београдског Теодосија. Њег. Високопреосвештенство митрополит Теодосије, основао је задужбину од 18.000 динара у државним лутријским обвезницама у корист црквене певачке дружине „Станковић.“ По завештању дружина почиње да се користи овом задужбином од јануара 1896. год. и уживаће само четвртину приноса, а остало придаје се на умножење главнице. Главница се налази у министарству просвете и оно за сад њоме рукује. Слава добротвору!

Др. Љубомир Радивојевић из Каменице оставио је у опоруци својој Краљевини Србији 50.000 динара за просветне цели. Овај је дар

поверио министру просвете у Србији на извршење, а фондација ће ступити у живот тек после смрти овог добротвора. Нека му је слава и хвала!

Ктиторка. Драгиња удова *Петровић* у Београду обратила се преко митрополита Михајила на београдску општину с питањем: хоће ли општина пристати на то, да она о своме трошку сагради цркву на новом гробљу у Београду и ако пристаје, она је вољна, да 4000 дуката употреби на грађење цркве а хиљаду дуката на унутрашњи украс те цркве. Похвално!

Проко Миладиновић, *царољ у Боботи*, положио је 2. августа о. г. код котарског суда у Вуковару тестамент свој, у ком завештава „Матици Српској“ 10.000 форината на два стипендијска места, за јеног медикаинара и једног гимназисту, који морају бити свесни Срби и православне вере. Новац је већ и уложен у штедионицу у Вуковару. Поштовани добротвор оставио је ту закладу у спомен своме јединцу сину, Миливоју, који је ове године у цвету младости своје преминуо. Ми желимо, да милостиви Бог још дуго поживи и у здрављу одржи штедрог родољуба и добротвора српског!

Ц. вр. мајор Стојшић умрло је прошлог месеца у Опову у свом родном месту и оставио је „Матици Српској“ за просветне цели преко 40 ланаца своје ораће земље. Слава му!

Леп пример патриотизма. Г. Ђ. Вајферт, београд. индустријалац, одзивајући се позиву Друштва Свет. Саве, којим је ово патриотско друштво било апеловало на добровољну помоћ народу за зидање друштвенога дома, изјавио је своју готовост, да о своме трошку пренесе 150 кубних метара камена из Ташмајдана, који је београдска општина поклонила Друштву Св. Саве, и обећао, да ће купити и на друштвени плац снети и 50.000 ком. цигаља, што све по ухваћеном рачуну представља у новцу знатну суму од 2612 дин. Хиљадили се, да Бог да, овакви родљуби!

Златни сватови Гледетонови. Врховни вођ либералне странке енглеског народа славио је 13. јула о. г. са својом госпођом 50 година од како су се венчали. Том приликом добио је силне честитке и многе поклоне не само од угледних грађана, него и од крунисаних глава. Истом приликом даривали су их и енглеске госпође са великом сликом, масне боје, која представља Гледетона седећа, како је загрио свога унука од најстаријега сина; а на слици је овај натпис: „Поклон енглеских, шотских, валских и ирских госпођа Вилијаму Еварту Гледетону и Катарини Гледетон о златним им сватовима 25. јула 1889.

Највећа марвена пијаца је у Америци у вароши Чикаго. Ту је год. 1884. продато марве за 200 милијуна долара (1 долар чини 2 ф. а. вр.). Год. 1866., кад је почела трговина, примљено је 43 милијуна долара. Год. 1874. 115 милијуна дол. Год. 1880. продато је само свиња 7 милијуна комада.

О виљушци нема у старом веку ни спомена, него се јело претима и то врло деликатно. Тек пре 1000 година долази спомен о виљушци; њу је донела нека цариградска принцеза у Млетке, али 200 година за тим неће ни једна Талијанка да је прихвати. Тек 1360 год. изађе у Фиоренцији; и то не беше права виљушка, него изгледаше као неке усекалице (мумаказе), које су носиле госпође о појасу, Год. 1493. при венчању цара Максимилијана I. још не беше виљушке на трпези. Тек у 15. столећу изађе виљушка у Француској, у 16. у Немачкој, а у 17. веку у Енглеској.

Значење неколико женских имена: Ана значи Љубазна или Љубица; Гаврила значи божанствена или Божана; Јелена значи светла; Јованка - дете милости; Јелисавета - Богомила; Катарина - смерна; Марија противна; Марта - жалостива; Наталија - весела; Павлина - незнатна; Сара - господарица.

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА.

Новосаткиња

Записник седнице одбора добротворне задруге Српкиња Новосаткиња држане 11. (23.) августа 1889.

Председава: Јулка Радовановићка начелница.

Бележи: Арк. Варађанин перовођа.

Присутне: Софија Јефтићка благајкиња; одборкиње: Анка Павловићка, Марија Стратимировићка, Марија Плавшићка и прегледачице: Софија Пушибрк и Драгиња Матићка.

Бр 44. Чита се записник одборске седнице од 31. маја (12. јуна) о. г.

Одоставерава се.

Бр. 45. Председница извешћује, да се ова задруга уписала за члана месног грађанског стрелачког друштва и у то име подноси задрузи диплому друштвену, правила и признанице на уписнину и чланство.

Узима се на знање; диплома и правила стављају се у друштвену архиву, а признанице се уступају благајкињи задружној на сахрану.

Бр. 46. Читају се захвалнице свршених приправница и питомица ове задруге гђица Вукосаве Вуканове и Марије Миловановићеве, на дарованој им потпори.

Узима се на знање.

Бр. 47. Чита се молба ученице IV. р. одашње срп. више девојач. школе гђице Зорке Томићеве, којом моли, да јој се подари потпора од 5 ф. месечно, да може продужити науке на учитељској школи у Сомбору.

Молба се увечава и тражена потпора ће се издавати молитељки за идућу школ. 1889/90 а осталим питомицама гђици А. Васиљеској и Д. Николићевој има се за идућу школ. годину издавати потпора тек онда, кад сведоџбом исекажу, да могу даље продужити науке у III. разр. учитељске школе.

Бр. 48. Председница предлаже, да се и ове године приреди парастос умрлим задругаркама и добротворима о малој Госпојини.

Прима се и перовођа се упућује, да изда штампане партацетле и да се разашљу чланицама.

Бечкеречкиња.

Управни одбор вел. бечкеречке добротворне задруге Српкиња издао је свој штампан извештај о новчаном стању задруге а уједно је изнешен и списак чланица саме задруге као и одељка њеног „крајцарског друштва“ за прошлу 1888. годину.

Тој задрузи стоје на чело ови часници: Емилија Мунчића председница, Евелина Савића потпредседница, Марија Ђонлића благајкиња, Сава Клее перовођа и књижничар, Др. Милош Ђорђевић као адвокат задружни, Паја Ј. Повић као газда задружни.

Почасни су чланови: Заида Хертелди-Виндорњалаки и Марија Ковача

Прегледачице рачунске: Олга Верчаји, Нимфадора Ђорђевићева, Христина Пира и Борнелија Стојшића.

Одборице: Јулија Ајзенштетер, Јелисавета Бинтера, Софија К. Буквала, Еуфимија

Велисављевића, Емилија Вирага, Јулијана Вукова, Лепосава Завишића, Паулина Јанковића, Марија Клее, Јованка Кретића, Емилија Кудића, Марија Купусаревића, Ката Матејића, Олга Матејићева, Александра Михајловића, Љубица Поповића, Јелена Пујића, Јуца Ранисављевића, Јелисавета Ристо, Нина Стакића, Марија Савића, Драга Смедеревца, Катарина Станковића, Јованка Стојшића и Емилија Шапића.

Задруга има 30 оснивачица, 74 потпомагачица и потпомагача, 44 прилагачице и прилагача и 39 чланова „крајцарског друштва“, које је те 1889 г. унело 129 ф. 54 н. прилога, а намењен је оснивању српског забавишта у Вел. Бечкереку.

Из извештаја рачунског види се, да је иста задруга имала 1888 г. 630 ф. 83. н. примања, а издавања 252 ф. 83 н. од којих је издато 50 ф. на погорелце у Кикинди, 51 ф. 54 н. на одељо сироте женске школ. деце, 68 фор. на друге милостиње, и 12 ф. на потпору срп. глуво-неме школе у Митровици; остало је отишло на послугу и друге ситније потребе.

Имање задружно износи 2066 ф. 62 н. а уз то 131 ф. 82 н. од крајцарских прилога, свега 2201 ф. 44 н.

По истакнутом прорачуну за ову 1889. г. имање иста задруга примања:

1. од чланарина — — — —	500 ф.
2. „ добровољних прилога —	60 ф.
3. „ забава — — — —	150 ф.
4. „ интереса на улоге — —	90 ф.

Свега 800 ф.

а издавања: — — — — 259 ф.

те ће тако преостати задружном фонду 550 ф. сувишка за 1889. г.

Ово је једна од најмлађих задруга наших с ове стране, нема више од 4 године како постоји, па кад доспу на чело енергичне подузетне, родољубиве чланице, као што је и овде случај у вел. бечкеречкој задрузи, онда се види, како се и за кратко време може леп успех показати. Ми се надамо, да ће поред оваке родољубиве и усталачке председнице, као што је врло поштована гђа Емилија Мунчића, ова задруга лако и брзо доспети до првог свог жељеног предмета, до забавишта, јер као што смо извештени, поклонила је већ истој задрузи на ову цел срп. православна цркв. општина вел. бечкеречка стан а и „крајцарско друштво“ неће валда малаксати у родољубљу, па онда није далеко време, кад ћемо чути, да ова задруга

отвара храм просвете својој деци од 3—6 године, који је за Бечкерек од преке потребе. Ми им желимо сваку срећу и брз успех у томе.

Суботичкиња

Записник одборске седнице „Добротворне задруге Српкиња“ у Суботици 21. августа 1889. држане.

Председава: Марија Коларићка председница.
Бележи: Ђорђе Гојковић.

Присутне: Марија Зарићка, Ленка Коњовићка, Анка Карановићка, Јустина Арадска, Марија Рајићка, Ленка Георгијевићка, Бојана Георгијевићка, Олга Коларићева, и Јулка Димитријевићка.

Бр. 1. Ирина Тешићева свршена ученица овдашње грађанске школе женске, која је дојасо уживала задружну потпору од 3 фр. месечно, — желећи ступити у суботичку државну учитељску школу, — уз прикључак позива од страче управе женске препарандије и са означењем услова за примање, писмено моли, да јој се по могућности повиси припомоћ у сразмеру месечне пристојбе (21 фр.) што ће имати плаћати као редовна ученица да у интернат завода дође.

Прочита се извештај благајнички о стању задружне имаовине, по томе главница у штедионици износи 3853 фр. 58 н., $5\frac{1}{2}\%$ камата од тога је 211 фр. 93 н. У смислу задружног устава задруга може трошити годишње $\frac{1}{4}$ прихода, а то је 85 фр. 48 н., толико има задруга годишње на расположењу. Од тога 20 фр. долази послужиткљу, 5 фр. 49 н. на ванредне издатке, могла би се пружити годишња помоћ од 60 фр.

По овом стању благајне на предлог прегледачица рачуна, које су се о томе предходно увериле, одбор одређује И. Тешићевој годишњу потпору од 60 фр. која се има у месечним оброцима сваког 1. у месецу издавати, но тек по поднешеном писменом исказу, да је пријемни испит успешно положила и у завод примљена.

ЧИТУЉА.

† Урош Милутиновић прота митровачки испустио је свршетком прошлог јула месеца о г. своју племениту душу. Он беше један од најобразованијих наших свештеника, жарки родољуб, савестан и ваљан књижевник. Лака му црна земља и вечан спомен!

Иван Кукуљевић Сакцињски богати књижевник хрватски, велики родољуб народни, председник „Матице Хрватске,“ и т. д. преминуо је баш на св. Илију о. г. Спровод је био сјајан и достојан овако заслужног мужа, коме и ми с бр:ћом Хрватима из особитог поштовања довикујемо: Слава Ивану Кукуљевићу-Сакцињском! вечан му спомен остао!

НОВЕ КЊИГЕ.

Општи земљопис за најстарије разреде народне школе, са особитим обзиром на Аустро-Угарску монархију. Саставио Јован Благојевић учитељ срп. више девојачк. школе. у Сомбору. (Треће прегледано и поправљено издање). Одобрено од висок. Н. Ц. Школског Савета у Сомбору. Издање књижаре Миљивоја Каракашевића 1890. Цена 3 новч. или 80 пара дин.

Гласник срп. ученог друштва књига 69. Расправе и други чланци. У Београду 1889. у штампарији краљевине Србије. — На продају у књижарници В. Валожића по 2 дин. књига, само 67. је књига по 3 динара.

Српско мађарски разговори по Гарајију. Издање књижаре Луке Јоцића у Н. Саду 1889. Превео и прерадио Мита Калић. Делом се може служити за изучавање мађарског језика самоук и ђаци, а вреди 40 нов.

ОДГОВОРИ.

С. Р. Ћ. у Сомбору. Лепа вам је намера, ал није удесан начин за лечење. Женске су осетљивије од мушких, то вам је познато, и за то не можемо према њима узети начин укоравајући и омаловажавајући. Оне су цуне добре воље и радо би учиниле све што могу за опште добро, те за то ваља да их лепим и благим тоном упућујемо, поучимо подстичемо, а не да их укоравамо; тако ћемо их само отуђити и противно изазвати. Са ових разлога није се могао чланак штампати.

САДРЖАЈ: 1. Пламен се гаси... Од Станка. — 2. Интернационални конгрес женскиња у Паризу. — 3. Сан и јава. — 4. Сlike о васпитању. Написао др. Е. Хауфе, превео Ј. Кнежевић. — 5. Запис. Од Ив. М. Поповића. — 6. Наше дневне погрешке противу здравља. — 7. Најсветији гроб у Србији. Од Чедо Мијатовића. — 8. Из историје слаклетца. — 9. Белешке: а) Из просвете. б) За домаћине. в) Зарад здравља. г) Разно. — 10. Рад добротворних задруга: а) Новосаткиња. б) Вечкеречкиња. в) Суботичкиња. — 11. Читуља. — 12. Нове књиге. — 13. Одговори.

Власник: Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња. — Издаје и уређује: Аркадија Варађанин.